

C. kr. pošti!

Nedostavljene številke je poslati administraciji „Eisenbahner“
Dunaj V. Bräuhausgasse 84.

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSKEGA ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ul. Madonnina 15.
Telefon 1570.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhausgasse 84.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto . . . . . 4.40 K
za pol leta . . . . . 2.20 K
za četrt leta . . . . . 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 9 in 10.

V Trstu, 1. maja 1915.

Leto VIII.

Priznava k državi.

Sedanja vojna, ki je kar nenadoma izbruhnila, je presenetila marsikoga. Napačno mnenje o cilju in namenih delavskih organizacij se je leta in leta razširjevalo med meščanstvom, zato je ono bilo uverjeno, da tvori stremenje delavske organizacije eminentno nevarnost za državo. Res je, da so nastali med uslužbenci in podjetnikom — državo — dostikrat spori, ki temelje na gospodarski podlagi obeh prizadetih.

Dejstvo je, da je država pogosto prevzela vlogo podjetnika, ki je v tej obliki čestokrat pri železniškem obratu branila svoje interese z vsemi sredstvi, zahtevajoč brezpogojno pokorščino uslužbencev. Država je v teh razmerah po privatno kapitalističnem družabnem redu, v svojem bivstvu in notranji uredbi na nedemokratski podlagi sloneča korporacija, nasprotujočih interesov, ki se predvsem odločilno izražajo v ekonomskih in gospodarskih interesih. Že uprava države same povzročuje danes, vključno premagovanju kakršnihkoli razmer, posebno med plemstvom in posedujočim velikim meščanstvom složnost, vsled katere jim ostane trajen vpliv na vse javno življenje. Pa tudi zaradi tega, ker povsod, kjer je finančni kapital prizadet, cele družabne razrede zasušni in naredi iz samostojnih, gospodarsko odvisnih. K temu se pridruži še ta razlog, da večje mase srednjega stanu in malega meščanstva pritegne k državnim dajatvam, kar je pri naraščajoči udeležbi države kot podjetnice in upravna korporacija že zaradi tega v protislovju. Armada državnih nastavljenecv se zmeraj zvišuje in ta stan potrebuje velik del državnih davčnih dohodkov. Če je pa podvezemala država, kakor je to pri nas v Avstriji, žal, resnično, neplodna podjetja, n. pr. državne železnice, da se je v ljudstvu porodila nevolja proti železniškim uslužbencem, katerim se je kaj rado in zelo pogosto očitalo, da niso nikoli sili požeruhi, za katere morajo tlačiti drugi sloji. Ta mržnja proti železniškim nastavljenecem in delavcem se je še bolj jasno pokazala tedaj, kadar so bili isti prisiljeni vsled podražanja življenjskih potrebščin predložiti višje zahteve. Ta predsodek je netilo tudi meščansko časopisje, ki je ležalo pred zlatim telefonom na kolenih in z vso perfidnostjo udrihalo po železniških uslužbencih.

Ni čudno torej, če je bilo javno mnenje proti železničarjem in je javnost smatrala železničarstvo za nezanesljiv element in klicalo državno pravdnštvo proti njihovi stanovski organizaciji na pomoč.

Izbruhnila je vojna. Kakor plaz, ki se je odrgal s hriba in z vehemenco silo drvi v dolino, tako nas je presenetila ta vojna. Vsi oni, ki so sistematično hujskali proti delavskim organizacijam, so bili iznenadeni, ker se ni uresničilo njihovo prerokovanje. In danes, po 9 mesecih vojne, ko so železničarji za mobilizacijo dovršili čudeže, brez najmanjšega prometnega motenja, se njih ravnanje tudi v takih krogih dobrohotno prizna-

va, ki so bili vsikdar nasprotni vsem železničarskim zahtevam. Že 3. avgusta je pisala »Wiener Allgemeine Zeitung«: »Kdor je opazil s kako požrtovalnostjo, napenjanjem živcev, s previdnostjo, znanjem in vztrajnostjo, so železničarji opravljali svojo trudapolno in odgovorno službo, ta mora za to patriotsko delo izreči železniškim uslužbencem najglobljejo zahvalo.« 13. avgusta je pisala »Die Abendzeitung« v Augsburgu: »Mobilizacija je gladko iztekla. Železnice so bile kos neizmernim vojaškim zahtevam. Kulturne naloge, ki jih vrši železnica preradi presojamo kakor nekaj samoobsebi umevnega, če tudi prve zmage zvrši železnica v službi armade. V tem kritičnem času je umestno, da se s ponosom spominjamo težke in požrtovalne službe železniških uslužbencev. Le-ti vodijo promet in so odgovorni za našo dragoceno armado. Noben stan v človeški družbi jim ne more odvzeti te časti, da so oni prvi in najvažnejši pionirji v domovini kakor tudi v sovrážni deželi... Dočim »Leipziger Zeitung« pripisuje železničarjem glavno zaslugo za zmago pri Lodzu. Ta list piše:

»Kdor je z lastnimi očmi videl na tisoče in tisoče vlakov z njihovimi ognjevitimi očmi drveti preko dežele, ne da bi bile te železne mase kdaj trčile druga proti drugi, ta je moral občudovati mojstra, ki je vodil to silno moč, kakor tudi vsakega skromnega posameznika, ki je opravljal svojo odgovorno službo. Ker so nemški železničarji iz rajha pri vseh vojskah, kakor tudi v sedanjih, opravliali vestno svojo službo, zato je bilo tudi mogoče s potrebno brzino vzhodno ofenzivo ugodno izvršiti. Tukaj imajo železničarji velike zasluge. To sodbo o železničarjih je izrekel general Blume.

Pa tudi francoski general Joffre je izjavil: »Vojne se danes ne odločujejo več z nogami grenadirjev, temveč z lokomotivami.« Do takih zaključkov se mora priti, če se pregleda dovršila lokomotiv v tej grozni vojni. Ljudski glas iz leta 1866., da pripada glavna zasluga za dober izid vojne učitelju, je že zdavnaj ovržen s tem, da pripada železnicam velik del zasluge.

Če je bil tudi mali del javnosti presenečen o postopanju železničarjev, je vendar, kakor to javno mnenje kaže, večina v vzornem izvrševanju svojih službenih dolžnosti bila prepričana, kjer gre za tem, braniti se pred sovražnikom, da bo vsak posameznik storil svojo dolžnost. Res je, da železničarji dosedaj niso imeli nobenega povoda, biti preveč vneti oboževalci domovine. Posebno tam, kjer sta država in domovina enakovrstna pojma. Ravno železničarji so bili v zadnjih letih čestokrat prisiljeni, ko so opazili, da postaja diferenca v naziranju iste in naziranju železničarjev vedno večja, pograbit po samopomoči v svrhu izvojevanja človeških pravic in zboljšanja svojega gospodarskega položaja. To pa dokazuje, da država ni ideal dovršene popolnosti. Res je, da so železničarji razumeli v teku mnogih let si pridobiti potom svoje organizacije gmotno zboljšanje svoje eksistence, pa tudi dr-

žavlanske pravice, katere hočejo ravno sedaj, ko preti od vzhoda nevarnost braniti in to v trdni nadi, da bodo železničarji po vojni dobili dejansko več praktičnega priznanja. Ravno železničarji so si v teku desetletij ustanovili močno samopomoč, katero se mora danes vzdržati za vsako ceno. V strogem izvrševanju dolžnosti prometnega osebja v tej vojni, pa leži priznanje k državi, v kateri smo si pridobili košček prostora, na katerem lahko gojimo lastne koristi. To priznanje ni priznanje k državi buržvazije in plutokracije, temveč priznanje, k državi dalnega demokratskega razvoja!

Kaj moramo vedeti o strokovnih organizacijah.

Čudno, nezmislno vprašanje, bo dejal marsikdo. In res malo je onih, ki kdaj razmišljajo o tem vprašanju. Večina meni, da stori svojo dolžnost, če plačuje prispevke, se udeleži semintje shoda, zlasti tedaj, če gre za gmotna vprašanja, drugo pa prepušča — drugim. Ali moderne strokovne organizacije so kaj več kakor zgolj pomožna sredstva za trenotek in njihove naloge niso le razsežne podpirne ustanove in vodstvo pri mezdni bojih. Strokovne organizacije so vse več kakor le blagajne, čeprav igrajo dobro urejene blagajne vlogo pri vseh zadevah strokovnih organizacij.

Moderne strokovne organizacije so pred vsem bojne združitve, katerih značaj in bivstvo odločuje razvoj meščanske družbe. To si mora pred vsem vsakdo zapomniti, ker »dobrohotni« ljudje tako radi »svetujejo« delavcem, naj svoje strokovne organizacije osvobodijo razrednega boja in naj bodo nevtralne, naj ne bodo ne krop ne voda. To je popolnoma nemogoče. Današnje življenje je tako polno nasprotstev in tako različni interesi nastopajo v njem, da ni mogoče nobeno popolnoma nevtralnno in nadstrankarsko dejanje. Stališče in postopanje modernih strokovnih organizacij je začetel najbolj jasno Marx z besedami iz leta 1847. Zapisal je tole: »Industrija zanese v en kraj veliko množino ljudi, ki se med seboj nič ne poznajo. Konkurenca jih razcepi v njihove interese, ali ohranitev njihove mezde, ta skupni interes napram njihovim mojstrom, jih združi v skupno misel odpora — v koalicio. Tako ima koalicio vedno dvojen namen, namreč najprej tega, da odstrani konkurenco med delavci samimi in da potem lahko napravijo delavci kapitalistu skupno konkurenco. Če je bil prvotni namen odpora le ohranitev mezd, pa se pozneje združujejo prej osamljene koalicije v tej meri, kakor se združujejo kapitalisti sami z namenom nasprotnega pritiska v skupine in nasproti vedno združenemu kapitalu je ohranitev asociacij za delavce važnejša nego za njihove nasprotnike... Gospodarske razmere so izpremenile najprej maso prebivalstva v delavce, vlada kapitala je ustvarila za to maso skupno situacijo, skupne interese.«

Razvoj sam je torej odločil strokovnim organizacijam njihov delokrog. Ker so strokovne organizacije združile enotnih interesnih skupin, zato je njihova prva naloga, da urejujejo delovno razmerje in delovno razmerje izgube s tem svoj prvotni absolutistični značaj. Delavec sam hoče biti udeležen pri reševanju onih vprašanj, iz katerih se sestavlja delovna pogodba, ki obsega pogoje o mezdah, delovnem času, obratno higijeno itd. V največji tovarni kakor v najmanjši delavnici ni delodajalec več absoluten gospodar kakor hitro nastopi proti njemu delavstvo kot neprodin enota in zahteva, da sodočlujejo lihovci zapniki pri vseh vprašanjih, tičočih se delovnega razmerja. Na mesto absolutnega gospodstva podjetnika stopa polagoma v tovarne in delavnice demokracija.

Oblike, v katerih se odigrava ta preustroj, vidimo v zadnjem času v tarifnih pogodbah, ki se bolj in bolj udomačujejo po vseh obratih. Ali ravno tarifne pogodbe so mogoče le na podlagi močnih organizacij. Povsod, kjer se udeležuje danes delavstvo korporativno po zastopstvu svojih organizacij ureditve delovnih in mezdskih pogodb, se seveda delodajalci niso prostovoljno odrekli svojemu absolutnemu gospodstvu, temveč so morali z dolgotrajnimi mezdskimi pogoji zdrobiti moč nasprotnikovo. In tudi tam, kjer so sklenjene tarifne pogodbe z najbolj ugodnimi pogoji za delavstvo, mora skrbno čuvati organizacija, da se izpolnjuje tarifna pogodba brezpogojno; organizacija je kakor vojaštvo, ki brani meje pred sovražnikovim vpadom. Moč organizacije mora biti pa najbolj tedaj nezmanjšana, ko poteče pogodjena doba te kolektivne pogodbe. Če je tedaj organizacija le količkanj omajana, tedaj mora stopiti v nov boj, da ohrani vsaj prejšnje pridobitve.

Če premostrimo le s tega stališča, ko gre za vprašanje delovne pogodbe, naloge strokovno organiziranega delavca, tedaj so te naloge prav mnogovrstne. Pred njim je dejstvo, da mora računati z razmerami, v katerih živi in njegova politika je vedno paktiranje z vladajočimi silami, kompromisna politika v najstrožjem pomenu besede. Pri vsakem konfliktu, ki preti nastati pri ureditvi delovne pogodbe, mora premostriti strokovno organizirani delavec kakor moder vojskovodja vse nasprotujoče si interesne skupine in upoštevati mora zlasti vse gospodarske zakone, ki so za gospodarski boj odločilnega pomena. Upoštevati mora moč in odporno silo nasprotnikovo, upoštevati pa mora tudi konjunkturo in položaj na trgu svojega poklica, drugače se lahko zgodi, da prične boj ob nepravem času in boj je že od vsega začetka izgubljen.

Strokovno organizirani delavec — zlasti pa velja to za zapnike — se mora izkazati dobrega stratega tudi v boju, ki je že v poteku, če noče, da izkrvavi organizacija in da ne izčrpa vseh njenih moči za dolgo časa. Dostikrat se mora zadovoljiti z manjšimi, le navideznimi uspehi, če mu pove njegova uvidevnost, da bi nadaljevanje boja privedlo k porazu. Ne sme biti le junak v trdem boju, temveč mora prenašati junaško tudi vsa razočaranja in se učiti iz njih za bodočnost.

Iz centralnega odbora za splošne personalne zadeve c. kr. državnih železnic.

Sekcija za poduradnike.

Seja 28. in 29. aprila 1914 pri c. kr. železniškem ministrstvu.

Na seji so se obravnavale sledeče zadeve:

1. Izenačenje napredovanja; uvedba dvehletnega napredovanja.
2. A. Imenovanja; B. Imenovanje uradnikov;
- C. Vprašanja činov, statusa in naslovov.
3. Različna vprašanja avtomatike.
4. Kvalifikacijske zadeve.
5. Reforma dosedanjih kazenskih določb.
6. Stanarina, zadeve naravnih stanovanj in razsvetljave.
7. Zadeve uniformiranja.
8. Znižanje splošne službene dobe, službene zadeve, zadeve počitka in dopustov.

9. Odškodnina za prehrano, vožne pristojbine, potovalni pavšali in pavšali za selitve.

10. Doklade, tantjeme, čezurno delo.

11. Različni predlogi.

Preden preide odbor na posvetovanje posameznih točk, poda član Hartenthaler v imenu izvoljenih članov, naslednjo izjavo:

»Člani centralnega odbora smatrajo za potrebno, da se izpremene »Provizorične določbe za personalne komisije in centralnega odbora za personalne zadeve uslužbencev c. kr. avstrijskih državnih železnic« tako, da bo zagotovljeno v bodoče plodonosno delovanje teh dveh korporacij. Za občevarje odborov z njihovimi volilci ni nikakršnih določil in zato je to občevarje skoraj popolnoma nemogoče ali vsaj zelo omejeno. Zato žele odborniki v štatutih jasnih določb v tej zadevi, na podlagi katerih ne bo odvisno občevarje od samovoljnosti službenih predstojnikov in od dovoljenja dopusta za odborika. Dalje graja odboriki sestavo sejnih protokolov, ki so prekratki in na sestavo katerih nimajo nobenega vpliva. Graja tudi postopanje pri reševanju predlogov. Rešeni predlogi se izdajajo le v originalnih protokolih in zabeležijo se kot razsodbe uprave. Vsled tega nima večji del odborikov prilike, da izve pravočasno o rešitvi predlogov in posledica tega je, da se eni in isti predlogi ponavljajo. Zato prosijo odboriki, da se uvede tudi pri centralnem odboru postopanje, kakršno je v navadi pri nekaterih ravnateljstvih, ki obveščajo pismeno člane personalne komisije o rešitvi predlogov.

Glede pravnega stališča članov centralnega odbora konstatirajo ti člani z obžalovanjem, da se jim delajo zapreke, če žele kot člani centralnega odbora ali personalne komisije izrekat želje ali pritožbe svojih volilcev na pristojnih mestih. Žele, da bi smeli prednašati želje volilcev vsak čas in neovirano. Z ozirom na to, da uživajo člani centralnega odbora in personalne komisije imuniteto kadar izvršujejo kot člani svoje dolžnosti, protestirajo proti vsem kaznim, ki so bile naložene tem članom kot zastopnikom uslužbencev in proti vsaki zlorabi določb § 15. štatutov za centralni odbor in personalno komisijo.

Končno protestirajo člani centralnega odbora proti mnogim odločbam, ki so poslabšale od leta 1911 splošno stanje osebja.

Predsednik centralnega odbora, ministerialni svetnik dr. Boß, odgovarja na izjavo odborikov. Pravi, da vlada med uslužbenci in člani odbora napačno mnenje o delokrogu centralnega odbora in personalne komisije. Med njimi vlada namreč mnenje, za zadene odgovornost za to, da se predlogi članov tudi udeležujejo, člane teh korporacij. To pa ni res, ker imajo člani le to nalogo, da izrečejo svoje strokovnjaško mnenje o zadevah, ki se obravnavajo. Če se niso izpolnile vse zahteve uslužbencev, ne zadene odgovornost za to članov centralnega odbora in personalne komisije, ker sta ti dve korporaciji le posvetovalna faktorja, nikakor pa ne izvršujoča. Glede neoviranega občevarja članov z volilci pravi predsednik, da bi bilo treba za to nepreglednih izprememb. Sicer mu je pa znano, da imajo člani vobče vedno priliko za tako občevarje. Izpolnitev želje, da bi dobivali člani odbora dopuste za poročanje volilcev, se prepušča železniškemu ministrstvu. Glede poslabšanja razmer uslužbencev izjavi predsednik, da niso poslabšanja nikjer nastopila in da je pripravljen prevzeti material, ki dokazuje to poslabšanje in poročati o tem na pristojnem mestu.

Glede intervencije članov odbora pravi, da je izdala uprava že več odločb, ki urejujejo intervencije. Zagotavlja, da ustreza uprava uslužbencem v tem oziru, kar more največ, vendar pa se ne morejo sprejemati v teku kratke dobe številne deputacije različnih organizacij uslužbencev v eni in isti zadevi. Če dobe člani centralnega odbora v tem oziru izjemne olajšave, to mora prepuščati tudi razsodbi železniškega ministrstva.

Končno zavrača predsednik trditev, da bi bil kdaj kaznovan kak član centralnega odbora ali personalne komisije zaradi govorov in izjav, podanih v eni teh korporacij. Res je, da je imuniteta teh članov omejena in uprava ima pravico,

da kaznuje člane, ki zlorabljajo svoja mesta. Na to preide odbor k posvetovanju posameznih točk.

I. Izenačenje napredovanja; uvedba dvehletnega napredovanja.

Član Borovec utemeljuje predlog glede izenačenja za poduradnike. Pravi, da je razočaral vse poduradnike, ki služijo že dlje časa, odlok od 1. januarja 1914 z določbami za napredovanje dalje časa uslužbenih poduradnikov. Odlok se ni izvršil po želji poduradnikov. Odlok je polno nasprotstev. Tako dobiva n. pr. postajni mojster z devetletno službeno dobo ravno toliko kakor oni z 22letno službeno dobo. Tudi je še vedno mnogo nadsprevodnikov s 16letno službeno dobo, ki imajo 1200 K letne plače in mnogo postajnih mojstrov z 20letno službeno dobo, ki imajo 1400 K letne plače. To ni nikakršno omiljenje. Predloži tudi več prošnji, ki naj se pošljejo na pristojno mesto. Graja tudi določbo prej omenjenega odloka, glasom katere se šteje definitivna službena doba šele od časa, ko je bil kdo nastavljen z dekretom. S tem so hudo prizadeti oni poduradniki, ki imajo dolgo provizorično službeno dobo.

Član Vogelfänger pravi, da se ni oziral prej omenjeni predlog prav nič na starejše delovodje, med tem ko so dobili nekateri poduradniki vsled tega odloka neopravičene pobiljšave. Dalje se ne ozira odlok v določbah glede enkratnega napredovanja prav nič na vojaško službovanje.

Član Hartenthaler graja, da ni v odloku nobene določbe za omiljeno postopanje z onimi poduradniki, ki so bili odstavljani vsled očesne ali ušesne napake od vozne službe in uvrščeni v nižjo kategorijo.

Član Zöbler priporoča večje olajšave za one pisarniške ekspediente, ki se izkažejo s sedem do osemletno vojaško službo in so čakali dlje časa kot diurnisti na definitivno nameščenje.

Član Prokop graja uvrstitev kaznovanih poduradnikov v olajševalne napredovalne določbe.

Član Jammernegg graja, da so bili deležni poduradniki državnega ravnateljstva Beljak prav malo onih olajševalnih določb.

Član Hartwig se zavzema za one poduradnike, ki so bili nastavljeni pred letom 1888 za provizorične sluga.

Član Antholzer predlaga, da se dovoli olajšano napredovanje onim skladiščnim mojstrom, ki so bili nastavljeni svoječasno z 800 in 900 K in so bili dlje časa provizorično nastavljeni.

Predsednik tolmači nato določbe odloka železniškega ministrstva z dne 1. januarja 1914, št. 43.404 ex 1913. Ta odlok pravi, da se določijo olajšave onim poduradnikom, ki ne bi dosegli normalno za to kategorijo določene definitivne službene dobe in ne končne plače. In sicer se spregleda za nadslužbeno dobo

do 2 let	pol leta
od 2 do 4 let	eno leto
od 4 do 6 let	poldrugo leto
od 6 do več let	dve leti.

To se vračuna pri napredovanju v višji plačilni razred. Te olajšave so bile dovoljene:

1. Delovodjem v glavnih, obratnih in signalnih delavnicah kakor tudi v električnih obratih in strojnim mojstrom, ki bi dosegli končno plačo po končani 35letni definitivni službeni dobi.

2. Strojnikom, pisarniškim ekspedientom, strojnikom na ladjah, skotistom, dalje postajnim mojstrom z dvehletnim oziroma štiriletnim napredovanjem, voznim mojstrom, voznim revizorjem, delovodjem in vlakovnim revizorjem, ki dosežejo končno plačo po preteku 34letne službene dobe.

3. Prožnim mojstrom, mojstrom za mostove, za poslopja, signalnim mojstrom in delovodjem v zavodih za razsvetljavo in impregniranje, ki dosežejo končno plačo po preteku 33letne službene dobe.

4. Strojvodjem, ki dosežejo končno plačo po preteku 32letne službene dobe.

5. Mojstrom za razsvetljavo, tolmačem, mojstrom po lukah, kanclistom, skladiščnim mojstrom, nadsprevodnikom, mestnim mojstrom, kr-

marjem in podkrmarjem, ki dosežejo končno plačo po preteku 31letne definitivne službene dobe.

Predsednik pojasnjuje potem vzroke, zakaj se ni oziralo pri tem odloku na želje

1. onih poduradnikov, ki so bili nastavljeni v kategoriji slug s 600 do 700 K letne plače in

2. onih poduradnikov, ki so bili nastavljeni v kategoriji slug s 700 do 800 K letne plače.

Prvi žele, naj se jim skrajšata prihodnji dve napredovanji za eno leto, drugi žele, naj se jim skrajša prvo prihodnje napredovanje za eno leto. Tem želim se za to ne more ustreči, ker uživajo poduradniki, ki so izšli iz kategorije slug na-proti onim, ki so bili nastavljeni takoj kot poduradniki znatne olajšave, ker se jim priznavajo že itak skršene napredovalne dobe.

Glede onih uslužbencev, ki so izšli iz vojaškega službovanja, pravi predsednik, da se jim bo vračunal en del vojaškega službovanja. Uslužbencem skupin A in B poduradnikov, ki tožijo, da ne bodo dosegli končne plače, se morda skrajša petletna napredovalna doba. Z gotovostjo seveda ne more tega zatrditi.

Člani Rokosz, Vogelfänger, Neumann in Jammernegg predlagajo, naj se dovoli dveletno napredovanje za vse poduradniške kategorije.

Član Zöbler izraža še prošnjo pisarniških ekspedientov naj se razpusti skupina pisarniških pomočnikov.

Sprejmejo se vsi predlogi.

(Dalje prihodnjič.)

Vojne dajatve in železniška služba.

C. kr. ravnateljstvo državnih železnic na Dunaju je izdal naslednji ukaz, s katerim hoče opomoči pomanjkanju delavcev. Ukaz se glasi:

Naslednji ukaz c. kr. ravnateljstva državnih železnic na Dunaju Vam naznanjamo in ga pošiljamo v pouk osobju in Vam za strogo izpolnjevanje.

Št. 111/23/II.

SLUŽBENI UKAZ.

Vsem službenim mestom.

Ker primanjkuje vedno bolj delavcev, je c. kr. ravnateljstvo državnih železnic prisiljeno, da ukrene vse potrebno za zadostno število delovnega osobja. Pred vsem gre za to, da se omeji izstop lastnih delavcev in da se izpolnijo nastale vrzeli z nastavljanjem novih delavcev. Za oba primera je zakon od 26. decembra 1912, državni zakonik št. 236, o vojnih dajatvah primerno sredstvo, ki se ga bo poslužilo ravnateljstvo državnih železnic v sili. Zato podajamo službenim predstojnikom naslednja navodila.

1. Če ne izstopajo delavci iz tehtnih vzrokov, temveč le za to, ker se jim obeta drugje boljši zaslužek in bi oškodoval njihov izstop službene interese, tedaj jih je treba opozoriti na § 6. prej omenjenega zakona, ki se glasi dobesedno: »One osebe, ki pripadajo osobju transportnih in prometnih sredstev, industrijskim in obratnim napravam, ki se potrebujejo na podlagi tega zakona in ki se pritegnejo lahko k službovanju (§§ 4. in 5.) so zavezane za dobo, dokler traja obveznost, da ostanejo v svojem dosedanjem službenem in delovnem razmerju, dokler ne preneha splošna in osebna dolžnost za vojne dajatve (izpolnitev 50. leta) ali nastopi za njihovo osebo vzrok izstopa (§ 5.).

Če vztrajajo delavci tudi še po tem pouku na svoji odpovedi, tedaj poročajte o tem takoj brzojavno ali ekspresno na pristojni strokovni oddelek in navedite ime, starost in naslov stanovanja dotičnih delavcev.

2. Službeni predstojniki imajo dolžnost, da poizkusijo vse, da pokrijejo vsakokratno potrebo za nove delavce po normalnem potu, pri čemer naj upoštevajo od c. kr. železniškega ministrstva dovoljene olajšave glede starostne dobe in vporabe ženskih pomožnih moči. Če ostanejo ti koraki brezuspešni, naj se naznani potrebo delavcev pristojnemu strokovnemu oddelku, ki bo prošil za intervencijo pri vojaški oblasti za rekvizicijo de-

lavcev pri politični oblasti na podlagi zakona o vojnih dajatvah.

3. Delavci, ki so odločeni na podlagi tega zakona, so podvrženi določbam o delovnem mezdnem redu z izjemo prej omenjene omejitve glede razveljavljanja službenega razmerja.

4. Eventualne izpremembe v stanju rekviriranih delavcev naj se naznanijo politični oblasti.

C. kr. ravnatelj državnih železnic:

Kolisko m. p.

Pri nobenem ravnateljstvu državnih železnic niso postavljeni delavci pod zakon o vojnih dajatvah. Razglas, ki ga priobčujemo, tudi izrecno poudarja, da naj stori to le v sili. Kljub temu pa vlada pri nekaterih službenih mestih mnenje, da je ves železniški obrat pod zakonom o vojnih dajatvah. V Knittelfeldu se je namreč dogodilo, da je hotel odpeljati šef delavnice Skala nekega ključavničarja, ki je pravilno odpovedal svojo službo in je hotel potem izstopiti, na orožništvo in ga je ovadil na okrajno sodišče. Zakon o vojnih dajatvah velja le za na prometna in industrijska podjetja in osebe, za katere se izrecno odredi, kar stori lahko glasom zakona le brambni minister. § 27. pravi namreč jasno in določno:

»V kakšnem obsegu, kdaj in kje pričenja dolžnost za vojne dajatve, o tem odloča minister za deželno brambo. V nujni potrebi smejo vojaški poveljniki (oblasti) zahtevati to direktno od političnih oblasti, v izrednih primerih neposredno od občin, pri čemer pa odločujejo o vojnih dajatvah politične oblasti oziroma občine. V sili se lahko zahtevajo dajatve direktno od obvezanca.«

O tem, kar se je zgodilo v Knittelfeldu, se je obrnila naša organizacija takoj na c. kr. železniško ministrstvo in razložila stvarni položaj te zadeve.

Poslabšanje turnusov pri južni železnici.

V naslednjem priobčujemo vlogo, ki jo je podal pri c. kr. železniškem ministrstvu sodrug Tomschik v imenu naše organizacije.

Ekselencia!

C. kr. železniško ministrstvo je z odlokom št. 6513/5 b z dne 24. februarja 1915 dovolilo južni železnici, da sme uvesti pri pomanjkanju osobja 16/16 in 24/24 urni službeni turnus pri vseh skupinah eksekutivnega osobja. Južna železnica je na podlagi tega že izdala nove določbe in razen tega ni pozabila vpreči tudi vozne turnuse vlakospremljevalcev. Ta odločba c. kr. železniškega ministrstva je popolno nasprotje tega, kar je odredil 25. septembra 1914 minister za javna dela v Nemčiji. Ta je odredil:

»V kolikor se ne morejo varovati skrajne meje predpisov o trajanju službe, zlasti predpisi o delovnih šitah, o številu in dobi dni za počitek osobja med vojno zaradi pomanjkanja osobja, je treba skrbeti za to, da dobi osobje dovolj počitka in da se zabrani naporna služba, ki postane lahko nevarna obratu.«

Ta odlok ministrstva je imel še naslednjo pripombo za službene predstojnike:

»Če ni mogoče izpolnjevati med vojno zaradi pomanjkanja osobja predpise o razdelitvi službe, tedaj je v prvi vrsti dolžnost službenih predstojnikov, da pazijo na to, da se varuje osobje prenapornega službovanja, kadar mora prekoračiti predpisano službeno šitho ali skrajšati počitek. Če osebe ne odgovarja zahtevanim nalogam in če je treba izpremeniti določeno razdelitev službe, naj se poroča pristojnemu uradu.«

Naši železničarji, vojaški kakor tudi oni v mirovni službi, morajo izvrševati take vojne naloge, o katerih si javnost ne more napraviti nobene jasne predstave. Sijajno izvršena mobilizacija in pohod kakor tudi hitri povratek starega voznorednega obrata v domovini kažejo, kako so izvršili železničarji to velikansko delo. Tem bolj važno je sedaj, ko imamo zopet normalne razmere, da se varujejo, dostikrat izčrpane sile železničarjev s primerno razdelitvijo službe.

Pri c. kr. avstrijskih državnicah niso uvedli — z malimi izjemami — takega poslabšanja službenih turnusov, kakršno je sedaj pri vlakospre-

ljalnem osobju južne železnice in kakršno nameravajo uvesti za ostalo eksekutivno osobje. Gotovo je, da nimajo c. kr. državne železnice na razpolago več osobja kakor južna železnica in zato je čudno, da ima ravno južna železnica privilegij, da izkorišča svoje osobje s tako napornimi turnusi kakor že obstoje in kakor jih hočejo še uvesti. Med mobilizacijo in takrat, kadar zahtevajo vojaške potrebe trenutno večje delo, je seveda samoposebi umevno, da dela vsak posameznik kolikor je treba. To pa ne sme postati trajna uredba.

Nemška vlada je toliko uvidevna, da postavlja v ospredje dejstvo, naj se varujejo železničarji s pametno uredbo službe pred izčrpanjem sil.

Nemška vlada gotovo ni odredila tega zato, da postavi železničarje med časom vojne s pravno razdelitvijo službe v izjemno ugodno stanje izmed vsega prebivalstva. Vsak posamezni mož pri naši zaveznici in pri nas mora danes žrtvovati svojo udobnost iz mirovnih časov in delati več. To je prav tako, ker drugače ni uspehov. Ali tega stališča ne moremo uporabljati tako lakonično pri razdelitvi službe. Železničarji nimajo tudi v miru udobnega službovanja. To velja zlasti v službeni razdelitvi eksekutivnega osobja. Vsak čas lahko dokažemo iz praktičnih izkušenj železničarjev, da je treba kvalificirati njihovo delo kot za najvišje napenjanje sil, kar seveda ne izključuje dejstva, da store lahko trenutno še več. Ali če traja to vedno, tedaj se izrabijo moči in to je razmerje, ki vodi zlasti v sedanjem času železničarje v nevarnost. To naziranje in priznanje ogromnega dela, ki so ga izvršili železničarji med mobilizacijo, so bili merodajni, da je izdala nemška vlada prej omenjene odločbe.

Tudi meni so dali v c. kr. železniškem ministrstvu zagotovilo, da poslabšanje turnusov ni nameravano in da bodo izpremembe mimogredoč le tam, kjer to zahtevajo vojaške razmere. To je dokaz, da hoče c. kr. uprava državnih železnic postopati po intencijah nemške vlade. Le južna železnica naj ima izjemo, izjemo, katere uspeh ne bo koristil skupnosti, ne obrambi države, temveč le profitnim interesom tujih kapitalistov.

Ekselencia! Ne morem verjeti, da je prej omenjena odredba, preden je bila izdana od c. kr. železniškega ministrstva, bila uvaževana vsestransko. Ne le prenaporno delo razburja ljudi, temveč tudi povišani izdatki, ki so v zvezi s prenapornim delom. Osobju se vsiljuje s tem mnenje, da mora nositi za to višje izdatke, da drugi zanjejo profite.

Vsled tega si usojam na Vašo Ekselenco vljudno prošnjo, da odredi, da sme južna železnica to odredbo uporabljati le v toliko, v kolikor zahtevajo to vojaške potrebe za transportiranje čet in vojnega materiala.

Obenem prosim Vašo ekselenco za kratko poročilo, kako se je uredila ta zadeva in bilježim z odličnim spoštovanjem

Josip Tomschik, državni poslanec.

Na Dunaju, 24. marca 1915.

Mednarodni kapital.

Nadpatriotični listi imajo zadnje čase novo zabavo. Zabavljajo namreč z vso silo na Amerikance, ker pošiljajo ti kljub svoji nevtralnosti našim sovražnikom vojni material in zlivajo cele golide najljubkejših izrazov na ameriški kapitalizem. Pri tem pa pozabljajo, da ima poželje-nje po kar najvišjem dobičku vsak kapitalizem, ne le ameriški. Najbolj zanimivo na vsej stvari je pa to, da ni udeležen pri profitih z dobavljanjem vojnega materiala le ameriški kapital, temveč tudi — drugi kapital. To zanimivo dejstvo je sporočil ameriški dopisnik dunajske »Arbeiter-Zeitung« vsem, ki imajo ušesa, da prav slišijo in možgane na pravem mestu. Dopis je datiran v Novem Jorku sredi marca in se glasi:

Če niso že davno zmlele evropske centralne velesile Rusijo in zapadne velesile, tedaj tega gotovo niso zakrivile težke havbice, ki jih izprožujejo mnogi Nemci, Avstrijci in Ogri, živeči v Ze-

dinjenih državah, proti zapadnim velesilam. Seveda je topovje, ki ga izstreljujejo proti sovražnikom svojih domovin, le ploha govorov in besedi, medtem ko nekateri od njih preskrbujejo te sovražnike s pravimi, jeklenimi topovi, seveda za zelo visoke cene. Med onimi, ki pošiljajo sovražnikom Avstro-Ogrske in Nemčije vojni material, je tudi Oger Teodor Kundtz, ki ima v Clevelandu tovarno za avtomobile, kjer je bila pred nedavnim tudi stavka. Stavka je razkrila dejstvo, da morajo delati delavci gospoda Kundtza, ki ima visok red ogrske krone, noč in dan, da dobiva Rusija dovelj avtomobilov. Kako spravlja gospod Kundtz to svoje postopanje v soglasje s svojim »ordnom«, je težko razrešljiv problem. Ker pa proizvajajo danes v umetnosti opravičevanja in razlaganja najvratclomnejše cirkuške produkcije, zato lahko poizkusimo naslednjo opravičbo gospoda Kundtza: Rusi izgubivajo dan na dan toliko ujetnikov in vojnega materiala, da pač lahko pridejo avtomobili iz Clevelanda v prave roke.

Dalje imamo znanega gospoda Schwaba, čigar nemško ime se ne more pri najboljši volji poangležiti. V kraju, ki se imenuje z nedolžnim imenom Betlehem, fabricira ta gospod na račun angleške vlade vsakovrstni vojni material in predvsem pa velikanske topove, ki jih prevažajo na velikih parnikih v Evropo, da jih montirajo na angleških bojnih ladjah. Kakor zatrjuje »Wall Street Journal« je večji del kapitala »Betlehem Steel Corporation« v posesti nemških kapitalistov. Nemški delež cenijo na dvajset od sto. »Vsak strel en Rus!« In vsak strel od angleške strani zanese nekaj dolarjev v žep nemških kapitalistov. Krasno! »Vzemimo«, pristavlja k temu nujorški list »Call«, »da pogreznemo nekaj nemških podmorskih čolnov par tucatov onih angleških ladij, ki vozijo vojno municijo iz Betlehema; ali bi ne bili prizadeti pri tem Nemci — in sicer najvišje stoječe osebe med njimi — v resnici najbolj?« Tako bi seveda bilo, če bi ne bilo zavarovano blago in če bi se oddajalo na Angleškem.

Med podjetji, ki danes najbolj žanjejo, je tudi Harvey-Konceru, ki izdeluje oklopne plošče in čigar prava lastnica je betlehemska jeklarska družba. Ta družba ima pa le 4300 akcij koncerna in 7500 akcij je v rokah Kruppa in drugih nemških tvrdk. Mnogo več Harvey akcij je v nemških rokah nego v ameriških. Da so ostale akcije in obligacije tvrdk za vojni material v rokah prejšnjih posestnikov, to je jasno razvidno iz nujorških borznih poročil. Seveda vabi višji kurz na prodajo. Nemški lastnik ameriških papirjev bi lahko na primer pri prodaji svojih ameriških papirjev v Nujorku zaslužil prav lepo vsoto. Ali tej vabi za prodajo je pa nasproti dejstvo, da smatrajo vsi kapitalisti ob sedanjem času ameriške papirje za vlogo, ker je njih denar najbolj varno in najplodonosnejše naložen. Tako ali tako, kapitalist pride na svoj račun. Na tem polju bi imel brihten jurist priliko, da razreši vprašanje, kako se sklada razvoj finančnega kapitala z zakoni o veleizdaji. Seveda bi temu raziskovalcu ne smeli prikrivati, da se mu lahko zgodi tako kakor dvo-mečemu Indijcu, ki ne sme dlje vpraševati kakor do želve, na katerej stoji slon, ki nosi svet.

O, vojna, ti si kakor zdravje.

Sedanjo vojno občuti pred vsem delavstvo kot veliko nesrečo, a tudi med drugimi razredi — razen vojnih liferantov — so redki tisti, ki bi vedeli, da je vojna »blagoslov« in da je »sladka«. Drugače pa dva voditelja krščanskih socialcev s Tirolskega. Eden od teh katoliških gospodov slavi vojno takole:

»Tudi dobre posledice, ki jih ni podcenjevati, je prinesla sedanja vojna za Avstrijo. Vojna kaže vsakemu Avstrijcu in Ogru, da predstavlja Avstrijsko-Ogrska državno enoto, ki se razteza čez vse narode dvojne monarhije in je vse močnejša kakor vez, ki veže poedine narode. Avstrijsko-ogrska državna misel se je zbudila v sedanji vojni iznova in preveva vse dele. Skupna beda in nevarnost je mogočno prenovila čustva pripadnosti in vsa Avstrijsko-Ogrska je danes pred vsem svetom enotna celota.

Beda vojne je iznova ojačila tudi versko čustvo našega naroda ali naših narodov in verska enotnost katoliškega sveta Avstro-Ogrske je iznova utrjena. Kakor da bi jih požrla zemlja, tako so izginili vsi plitvi zasramovalci vsemogočnosti stvarnika vseh stvari, globoko versko čustvo in zatekanje k vsemogočnemu in vsepravičnemu je postalo skupna last vseh delov prebivalstva.

Vojna je nadalje poučila Avstrijo, kakšno velikansko finančno silo predstavlja dvojna monarhija. Le malo vojskujočih se držav je prestalo denarne težkoče, ki jih prinaša vojna, tako zlahka. Hude gospodarske posledice vojne, ki so jih nekateri prorokovali, so se pojavile le v majhni meri.

Kratkoma rečeno je spoznala Avstrijsko-Ogrska šele po skoraj osem mesecev trajajoči vojni svojo pravo gospodarsko in denarno silo in svojo vojaško silo. Avstrija še dolgo ne bo na meji tega, kar lahko stori. Milijon in milijon mož postavimo še lahko na bojišče, če prestavi Avstro-Ogrska starostno mejo tako visoko kakor Rusija.

Torej živela vojna in Bog nam jo ohrani še prav dolgo!

Drugi krščanski socialci s Tirolske, ki se tudi navdušuje za vojno je poslanec Schöpfer in ta katoliški mož tolaži milijone, ki trpe vsled vojne, takole:

»S kakšno tolažbo obdaja letošnji veliki petek trpljenje ljudstva, kakšno vrednost podeljuje skrivnost današnjega dne vsemu pomanjkanju, vsemu trpljenju, vsem ranam, vsemu umiranju in bolestim slovesa, kako posladi ravno današnji dan, če dvignemo verni pogled k svetemu križu, kako posladi ta križ vso trpkost in vso revščino in grozno nesrečo, v katero je bilo pahnjeno človeštvo vsled svetovne vojne kakor v morju bridkosti. Previdnost božja je poglala človeštvo s težkimi udarci na kraljevsko pot križa nazaj, je prisilila tisoče, stotisoče, milijone, da ne slišijo le, temveč da tudi z dejanji slušajo svetu nerazumljive besede Gospodove: »Kdor hoče hoditi za menoj, naj vzame svoj križ in gre za menoj.« Kakšno tolažbo morajo občutiti današnji dan vsi oni, ki so izgubili svojega očeta, sina, brata na bojišču ob misli, da so ti v pravi poslušnosti prinesli največjo žrtev življenja najprej za druge in dali največji dokaz ljubezni, ob misli, da so šli enako pot kakor njihov odrešenik pred njimi, da se je združilo njihov trpljenje in umiranje na bojišču k skrivnostni skupnosti s smrtjo odrešenikovo na križu in da bo sledilo tudi tej smrti prav posebno veličastno vstajenje.«

Resen opomin.

18. februarja 1914 je prinesla »Zarja« članek »Firbec in znatiželjnost«. Na ta članek smo se spomnili sedaj, ko je tolikim delavcem sedanja vojna velikanska uganka. Vprašujejo: Zakaj je prišlo do vojne?, a odgovora ne vedo. In ker ga ne vedo, verujejo najrazličnejše bajke. Pa se zopet še globokeje pogrezajo v duševno temo. Ako bi bili pa ti zasledovali leta in leta vse politične dogodke, potem bi jim bilo danes — ne vse — a marsikaj jasno. Tako ne sme iti več dalje, da bi bili ravno slovenski delavci najzaostalejši in da bi ravno naši delavci hlastali po čitivu, ki ima le trenutno vrednost in ki zbuja v človeku samo zle instinkte. Resnosti nam je treba in izobrazbe! Dokler ne bo tega, bomo pa vedno nakovalo, po katerem udriha vsakdo, kdor ima veselje. Priporočamo najtopleje naslednji članek, ki ga je spisal bivši glavni urednik »Zarje« sodrug Etbin Kristan, da ga prečitate večkrat in si ga zapomnite. Članek se glasi:

Kdor ne ostaja popolnoma slep in brezbrizen za javno življenje, ni mogel prezreti, da je bilo zadnje leto politično zelo bogato in da se tudi sedaj še marsikaj godi, kar je vredno zanimanja. Veliki proces, ki se je izvršil na Balkanu in ki

še nikakor ni zaključen, tudi če so nekatera velika poglavja dovršena, je imel daleč preko Save in Donave segajoče posledice — in jih bo še imel. Ko so začele po balkanskih bojiščih pokati puške in je njih pesem spremljal grom topov, je ta divja godba zdramila veliko radovednost. Naklade časopisov so se naglo povečale, po gostilnah in kavarnah je mrgolelo taktičarjev in strategov, po kinematografskih gledališčih so se trli ljudje, da bi videli najnovejše pristne slike z bojišč.

Radovednost postane lahko smešna; radovednost je včasih nizka in zoprna; pa vendar je radovednost potrebna. Predmeti, ki privlačijo radovednost ljudstva, dajejo merilo za visokost kulture. Ljudje, ki se zanimajo zgolj za osebna vprašanja, ki so v devetih nebesih, če se jim opisuje bala kakšne princeze, ki so nesrečni, če v slučaju kakšnega bestialnega zločina ne zvedo za vsako kapljo krvi, kam je kanila, ne smejo pričakovati, da bi jih visoko cenili. Gorje tistemu, ki pospešuje ta način radovednosti in mu služi! Izrabljanje takega zanimanja se izplača, in razni »pisatelji«, časnikarji itd. razumejo to kupčijo prav imenitno. Ali niti nalezljive bolezni ne morejo narodu toliko škodovati kolikor draženje nizkih ljudskih instinktov, ki kazi okus množic, ovira pravo izobrazbo in razjeda sposobnost za kulturno povzdigo.

Toda kakor je škodljiva taka sirova radovednost, ki se hrani s šundromani, z vestmi o krvavih umorih, s »pikantnostmi« iz življenja svojega bližnjega in kakor je treba to moro pobijati zaradi duševnega razvoja naroda, tako je potrebno, da se ljudstvo zanima za resnično važne dogodke, ki se tičejo njegovega življenja tudi če ne spozna na prvi hip, kako vplivajo na njegove razmere. Taka »radovednost« seveda ni sama sebi namen, temveč je le sredstvo za dosego važnih ciljev.

Potrebno je delavskemu ljudstvu, da se zanima za politično življenje, za politične dogodke, za vzroke, iz katerih nastopajo, za posledice, ki jih porajajo; potrebna je njegova radovednost za domačo in zunanjo politiko, ne zato, da najde njegova togota primeren predmet, kadar zapira grof Stürgkh poslancem pred nosom vrata državnega zbora, ne zato, da se lahko od srca nasmeje, kadar šteje princ Wied na gumbih svoje suknje, če bi jo mahnil v Albanijo ali ne, ampak zato, ker mora poznati vse take dogodke, njih vzroke in nagibe in namene, če hoče razumeti svoje življenje in če hoče dobiti kaj vpliva na to svoje življenje.

Albanija je daleč; sosed Martin je veliko bližje. Toda če so imeli pri Martinu kašo ali pa močnik za večerjo, je za Andrejevo usodo brez pomena. Če pa plačuje Avstrija ustanovitev Albanije z denarjem, katerega primanjkuje doma na vseh koncih in krajih za potrebe ljudstva, je to tudi za Andreja važno. Če nas spravlja grof Berchtold v tako razmerje do Srbije, da ne dobe avstrijske tovarne nobenega naročila več tam dole, ne more to biti vseno delavcem, ki potrebujejo dela v teh avstrijskih tovarnah.

Če kažejo delavcu politični dogodki doma in v tujini, da je naša domača in zunanja politika zgrešena, ker nanaša našemu ljudstvu škodo, se njegova radovednost najbrže ne bo zadovoljila s tem, da je izvedela, kaj je zopet novega v Albaniji ali o Bukareštu, kaj se je zgodilo v dunajskem parlamentu ali v gališkem deželnem zboru. Povest o roparskem umoru na Ogrskem lahko čita; pet minut se lahko »zabava« ali »naslaja« s krvavim opisom. In kaj potem? Čital jo je, pa amen. Vsakdanja politična zgodovina pa mu odpira oči, da spoznava, kako so gospodarske razmere v zvezi s političnimi, kako vplivajo oddaljeni dogodki na njegovo življenje, kako je ta politika nasprotna njegovim najvažnejšim interesom. In če je prečital, kaj se je razpravljalo in sklepalo v državnem zboru, kako so mu z novimi zakoni naprtli nova bremena, kako posojajo milijone princu Wiedu, koliko bo to veljalo, da se pripravijo s kakšno tujo vlado, tedaj ni treba, da bi odložil časopis pa vzdihnil in dejal: Tako je na svetu. Ampak tedaj lahko spozna, da je vsa ta politika tako napačna, tako krivična za

to, ker se on in njegovi tovariši niso dovolj brigali zanj. Iz vseh teh raznovrstnih političnih dogodkov se lahko nauči, da mora sam dobiti vpliv na politiko, ker je drugi zaradi svoje koristi tako vodijo, da je zanj škodljiva. Razum mu dopove, da delavski vpliv le tedaj kaj zaleže, če je organiziran, ker nima moči posameznik, ampak združena masa.

To je razlika med radovednostjo in radovednostjo. Delavec, ki hrepeni po senzacijah pa išče po časopisih le to, kar draži živce, ne da bi mu moglo služiti za nauk in napraviti iz njega bojevnik, je za svoj razred brez pomena; v razvoju delavstva je le ovira in napota. Delavska radovednost mora iskati pouka; tega ji mora dati, kdor hoče služiti delavstvu. Mogoče, da je tak pouk včasih dolgočasen, ali trpljenje brez rešitve je gotovo še dolgočasnejše. Če pa hoče delavstvo rešitev, mora spoznati, da ne pride od nikoder kakor od njega samega, da potrebuje za delo rešitve organizacijo in da mora biti ta organizacija tudi politično sposobna. Do tega spoznanja pa ne pomaga tista prosta radovednost, ki se po ljubljansko imenuje firbec, temveč le tista, ki se ji tudi lahko pravi znatiželjnost, tista, ki hoče kaj vedeti zato, da bo znanje lahko koristno porabila.

Sodrug!

Izvrševalni odbor jugoslovanske socialno demokratske stranke nam je poslal naslednji oklic, ki ga priporočamo v najpazljivše premostrvanje vsem zavednim delavcem in delavkam. Vsakdo, kdor le količkaj zmore, naj se naroči na »Zarjo«, ki bo edina zastopala delavske koristi z vso energijo ravno tako kakor jih je prej. Oklic se glasi:

Sodrug!

Strankino glasilo

»ZARJA«

prične s 1. majem zopet izhajati.

Ta vest bode gotovo globoko razveselila vse resnične prijatelje stranke. Stremjenja in težnje našega delavstva bodo zopet s krepkim razumom in mogočno voljo zastopane.

Pričeto socialistično delo mora po določeni poti v enaki smer naprej. Svetovni dogodki, ki so z nepričakovano silo prevrnili politični in gospodarski položaj, onemogočili so tudi nam vsako trajno delo. Bili so trenutno močnejši od naše volje in sile. Toda le **trenotno**; ker vemo pač, da se razvoj dejstev ne da ustaviti in da je napredek človeštva neprepredljiv...

Mi hočemo naprej!

Ob razdobju zgodovine, medtem ko se pripravlja človeštvu novo življenje in se mu odpira novo duševno obzorje, kličemo vse vnete pristaše socialne demokracije na skupno mirno delo v prid proletariata.

Treba je obnoviti vez med stranko in delavstvom. Pomanjkanje glavnega socialističnega glasila, ki naj bi spajalo voljo mase z delom stranke, se je zlasti v zadnjem času bitko občutilo. V sled pomanjkanja strankinega lista ostali smo brez direktne stike zlasti z zunanjimi sodrugi, kar ni imelo gotovo ugodnega upliva na izvršitev strankinega dela, ki se mora tudi sedaj nepretrgoma in sistematično nadaljevati.

Mislimo pa tudi, da se ni še dovolj tolmačilo strankina načela in da je treba predvsem pojasnjevati ljudstvu neizmisljive teorije socializma.

Vse zavedne, za koristi ljudstev stremišče delavce vabimo, da se pridružijo naši iniciativi, da nas gmotno in duševno podpirajo. Gre za ojačanje ljudske volje, za razširjenje prave kulture, za ustvaritev nove javne duševnosti, ki je za emancipacijo ljudstev poglavitni pogoj.

Vrnimo se mladi in čili k treznemu delu za idejo. Bodočnost je pred nami!

Naprej!

»ZARJA« bode začasno izhajala tedensko in sicer vsaki petek. Uredništvo in upravništvo bode v Trstu.

Celoletna naročnina 4 K 80 vin., polletna 2 K 40 vin., četrtletna 1 K 20 vin. Posamezna številka 8 vinarjev.

Prva številka izide na 1. maja v posebni slavnostni izdaji.

Naslov »ZARJE«: Trst, Delavski dom, ul. Madonnina 15.

Sodrug! naj skrbe za pridobitev naročnikov in za kolportiranje lista.

V Trstu, dne 18. aprila 1915.

Izvrševalni odbor jugoslovanske soc. dem. stranke.
Uredništvo in upravništvo »ZARJE«.

Razsodbe.

Zanimiva razsodba za železničarje. Dne 1. aprila 1915 se je vršila pred tržaškim deželnim sodiščem kazenska obravnava proti Josipu Krauszu zaradi pregreška po § 335. kaz. zak., ker je 18. marca 1914 z brzino 42 km privozil s poštanim vlakom na kolodvor v Trst, pri čemur se je zaletel vlak ob trčilne koele in je bilo 49 oseb več ali manj težko poškodovanih. Strojvodja se je spočetka v prvi vrsti izgovarjal na pomanjkljivo konstrukcijo stroja, katerega zavore v kritičnem momentu niso prijele dovolj uspešno; v drugi vrsti se je pa tudi zagovarjal s tem, da je v kritičnem momentu zaradi dolge in težavne vožnje od Beljaka do Trsta, med katero je moral paziti ravno isti dan na izredno mnogo postavljenih svarilnih znamenj in je bil tako izmučen in utrujen, da ga je na koncu vožnje prišla hipna slabost in omedlevica, tako da se sploh ne spominja, kaj je takrat ukrenil. — Prvo njegovo obrambeno stališče so zvedenci popolnoma izpodbili ter dognali, da je deloval stroj v redu in da je edini vzrok nesreče bila prepozna uporaba zavor. Zaradi te ugotovitve se je obtoženec oprijel druge rešilne bilke, ter se je zagovarjal le s tem, da ga je ravno tisti dan izredno naporna služba tako izčrpala, da so mu na koncu vožnje odpovedale vse sile, kar se je po daljšem razpravljanju in izpraševanju izvedencev tako iz tehnične kakor iz zdravniške stroke priznalo kot možno. Pri končanem govoru se je zagovornik trudil v daljšem govoru dokazati nekrivdo obtoženca na omenjeni nesreči. Kritiziral je predvsem nesrečno lego državnega kolodvora in to bodisi glede nastavljenosti trčilnih kozlov ravno na istem mestu, kjer se mora ustaviti vlak, vsled česar strojvodja eventualne zamude pri zaviranju nič več popraviti ne more, — bodisi glede lege kolodvora samega ob polkrogu griča Sv. Andreja, kar povzroča, da strojvodja ne more zapaziti končne postaje prej, kakor šele, ko pride tik pred njo. Dalje se je pečal z izrednimi zahtevami na železnično osebje na progi Beljak-Trst, ki se mora smatrati od vseh avstrijskih železničnih prog za najnapornejšo, in da se je sploh čuditi, da se ne zgodi še več nesreč. — Po daljšem posvetovanju je bil nato obtoženec **popolnoma oproščen**. — Državni pravdnik je priglasi vzklik.

Sodni dvor je bil sestavljen sledeče: Predsednik: Clarici; prisodniki: svetnika Pahor in Parisini ter preiskovalni sodnik dr. Janki; državni pravdnik: dr. Tomicich. Zagovornik: dr. Jan iz pisarne dr. Ferfolje.

Priznanje rentnine discipliniranemu železničarju. Kurjač Ivan Chlada je padel 25. februarja 1913 v kurilnici Klattau pri opremljevanju stroja v snažilni kanal. Delal je pač še dalje, a je moral čez pet dni prenehati z delom in poiskati zdravniško pomoč, ker je čutil bolečine v rebrih. Že med onimi petimi dnevi po nezgodi je čutil večkrat bolečine in mu je moral pomagati večkrat strojvodja pri delu. 27. maja 1914 ga je odpustil zdravnik dr. Prunar v Klatavu kot zdravega. Chlada je nastopil zopet službo, a je čutil kmalu težke bolečine in je moral čez dva dni prekiniti službo. Ravnateljstvo državnih železnic ga je nato pozvalo, naj nastopi službo, a on se ni odzval temu pozivu in navedel kot vzrok hude bolečine. Nato ga je še enkrat preiskal dr. Prunar v Klatavi in izjavil, da je Chlada popolnoma zdrav. Nato so uvedli proti Chladi disciplinarno preiskavo in Chlada je bil kaznovan z odpustom iz službe, ker ni hotel opravljati službe. Proti tej razsodbi je vložil Chlada priziv na disciplinarni svet pri železniškem ministrstvu, od katerega pa ni prišla doslej še nobena razsodba. Razsodišče je odklonilo na podlagi zdravniškega izreka

dr. Prunarjevega vsako odškodnino Chladi, zato je vložil Chlado po svojem zastopniku drju. Gustavu Harpnerju tožbo pri razsodišču za rentnino. Chlada ni hotel zaradi svoje boleznipotovati na Dunaj in zato sta bila zaslišana kot izvedenca klatavska zdravnik dr. Reiser in dr. Christen. Ta dva zdravnika sta izjavila, da je Chlada popolnoma zdrav in da nima nikakršnih posledic one nezgode. Nato je svetoval Chladov zagovornik dr. Harpner, naj se dá preiskati Chlada z Röntgenovimi žarki pri specialistu drju. Porgesu v Pragi. Pri razpravi je nato dr. Harpner predložil sliko s Röntgenovimi žarki, ki je pokazala, da ima Chlada poškodovano osmo rebro. Po daljšem razpravljanju pred razsodiščem, se je posrečilo zagovorniku drju. Harpnerju, da je dosegel preložitve razprave v ta namen, da preiščejo Chlado še iznova dunajski strokovnjaki. Razsodišče je pozvalo za strokovnjaka dr. Jagiča in drja. Probstja, ki sta izjavila, da le tedaj lahko izrečeta svoje mnenje, če se konstatira poškodovanje rebra z novo Röntgenovo fotografijo. Razsodišče je odredilo novo fotografiranje z Röntgenovimi žarki pri drju. Robinsohnu na Dunaju. Robinsohn je fotografijo napravil, a na sliki ni bilo nikakršnega sledu o poškodovanju rebra.

Pri novi razpravi pred razsodiščem sta izjavila zdravniška izvedenca, da se ne more verjeti z ozirom na negativno Röntgenovo fotografijo Chladovim trditvam in sta zanikala, da bi imel Chlada kakršnekolikoli posledice vsled nezgode. Zastopnik dr. Harpner je pokazoval na nasprotstvo med obema Röntgenovimi fotografijama in je dosegel, da se zasliši še dr. Porges iz Prage, ki naj razjasni divergenco med obema slikama. Pri razpravi so dosegli tudi še to, da so Chlado iznova fotografirali z Röntgenovimi žarki. Sedaj je opravil to dr. Kienböck. Dr. Porges je izjavil pri svojem zaslišanju v Pragi, da ni nasprotstva med sliko, ki jo je napravil on in sliko drja. Robinsohna, ker je Robinsohnova slika nerazločna. Med tem je preiskal Chlado tudi dr. Kienböck z Röntgenovimi žarki.

Pri tretji razpravi je predložil dr. Kienböck sliko, ki je tudi pokazala, da ima Chlada poškodovano osmo rebro. Zaslišali so tudi še enkrat izvedenca drja. Jagiča in Probstja, ki sta sedaj izjavila, da so Chladove izpovedi verjetne, ker prikazuje slika res poškodbe rebra. Cenila sta njegovo nezmožnost za delo s 25 odstotki. Po tej dolgi razpravi je vendar dobil Chlada rentnino in je bil obsojen zavod, da mu plača zamujene rente v znesku 669 K 97 vin. in da mu plačuje z naprej 25 odstotno rento. Tudi stroške obravnave — 241 K 91 vin. — je moral plačati zavod.

Vpokožitev strojvodij, ki ne razločujejo barv. (Načelno važna razsodba). 46letni strojvodja Josip Bozdek v Kraljevem gradu je bil pri severozapadni železniški direkciji od leta 1892 v službi. V juliju 1895 je postal definitivno. V začetku novembra 1912 je pa konstatiral železniški zdravnik, da je slep za barve in Bozdek je bil premeščen v bolniško stanje. V aprilu 1913 so mu ponudili od njegovega kurilniškega vodstva v Kraljevem gradu vsled predloga c. kr. direkcije severozapadne železnice mesto pomožnega pisarniškega pomočnika in sicer pod pogojem, da podpiše reverz, s katerim se odreka njemu pristojni pravici, da se ga uporabi na mestu, ki odgovarja njegovi dosedanji poduradniški kategoriji in napredovanju, ki je veljavno za to kategorijo in se da uvrstiti v kategorijo slug. Če bi podpisal Bozdek ta reverz, tedaj bi bila posledica ta, da ne bi dosegel nikdar maksimalne plače poduradniške kategorije v višini 3000 K. Takrat je imel pa 2200 K plače. Bozdek ni hotel podpisati in je izjavil, da sicer sprejme pisarniško pomožno mesto, vendar si pa pridržuje vse pravice, določene mu v službenem redu, zlasti da ostane v kategoriji uslužbencev kot poduradnik in da hoče ostati trajno na mestu, ki odgovarja kategoriji uslužbencev in da se mu ne krajšajo dohodki kot poduradniku in da napreduje redno.

Vsled te izjave mu ni hotela dati severozapadna železnica nobenega mesta in ga 1. februarja trajno vpokojila.

Josip Bozdek je vložil nato tožbo pri dunajskem trgovskem sodišču proti železniškemu erar-

ju zaradi neveljavnosti vpokojitve in za nadaljno aktivitetno plačo. Ta tožba je bila zavrnjena pri obravnavi dne 18. novembra 1913 z uveljavitvijo, da ni Bozdek zaradi svoje barvne slepote nič več vporabljen kot strojevodja in da nima na podlagi službenega reda pravice zahtevati mesta pri kakšni drugi skupini svoje poduradniške kategorije.

Proti tej razsodbi je vložil Bozdek priziv po svojem zastopniku dr. Katzu. Obravnava je bila 31. marca 1915. Dvorana je bila vsa polna poslušalcev, zlasti strojevodij, ker je bila obravnava velike važnosti za vse eksekutivno železniško osebje. Zagovornik je dokazoval na podlagi službenega reda, da Bozdekova vpokojitev ni bila opravičena. Glasom § 40., točka 2 službenega reda imajo uslužbenci c. kr. državnih železnic pravico do trajne nastavitve na mestu, ki odgovarja kategoriji uslužbencev. Glasom § 130. službenega reda bi bil smel biti Bozdek zaradi barvne slepote le tedaj vpokojen, če bi imel iz tega vzroka tudi pravico za to. Iz § 29. službenega reda je pa razvidno, da se mora dati premestiti vsak uslužbenec, če to zahteva predpostavljena oblast, z enega službenega mesta na drugega in sicer začasno ali pa trajno. Iz tega sledi, da bi tožitelj ne bil upravičen prositi zaradi svoje barvne slepote za vpokojitev in zato tudi železniška uprava ni bila upravičena do upokojitve. Zagovornik je predlagal, da se razveljavi razsodba prve instance.

Zastopnik finančne prokuratorie dr. Kleemann je nasproti temu izvajal, da nima tožitelj glasom službenega reda nikakršne pravice, da se ga uporabi drugje, ker je vsled svoje napake nezmožen za izpolnjevanje službenih dolžnosti. Dr. Katz je odgovarjal in potem je odšel sodni dvor na posvetovanje. Po daljšem posvetovanju je razglasil predsednik razsodbo, da je razsodba trgovskega sodišča **razveljavljena**. V utemeljitvi je naglašal predsednik, da temelji razsodba trgovskega sodišča na pravno napačni domnevi, ker zlasti zamenjava pojma »kategorija uslužbencev« in »uporabna kategorija«. Definitivni železniški uslužbenci imajo dejansko pravico, da se jih trajno vporablja na mestu svoje službene kategorije. Ako ni bil vsled napake več zmožen opravljati svoje službe, bi mu morali prisoditi drugo službeno mesto, odgovarjajoče njegovi kategoriji. Vso zadevo so vrnili trgovskemu sodišču, da obravnava še enkrat in razsodi, da se določi, če je tožitelj zmožen še za delo in za katero.

Naloge signalnega čuvara. Dunajsko Novo mesto, 13. aprila, 13. decembra se je dogodila na tukajšnji postaji težka nezgoda. Okolo 8. zvečer je zadel neki stroj vsled napačno postavljenih ogibov ob drugega. Strojvodja Christ je bil ubit, kurjač Sollinger je pa dobil težke poškodbe. Signalni čuvaj Florijan Kreutzinger je bil pred tukajšnjim senatom obtožen pred kratkim, da je on zakrivil nesrečo. Kreutzinger je pozabil naročiti čuvaju Franku naj prestavi signal 66. Toženec je to priznal in povedal, da je bil nenadoma poklican k telefonu, kjer so mu naročili nekaj drugega. Ta dan je vozilo zelo mnogo vlakov in pri najboljši volji ni mogel izvršiti vseh nalog. Toženca opisujejo kot zelo vestnega, ki je že enkrat zabranil vsled svoje pozornosti, da ni trčil brzovlak ob neki drugi vlak. Zato je dobil tudi pohvalno priznanje od železniške direkcije.

Sodišče je oprostil toženca, ki ga je zagovarjal dr. Berstl. Svojo razsodbo je utemeljil s tem, da je moral izvrševati naloge, katerih ni zmožel. Oni večer je moral paziti na 44 ogibov in je moral opravljati tudi posle stolpnega uradnika, ki je ravno takrat zbolel. Dalje je moral na vsak telefonični poziv takoj k telefonu. V kritični noči je moral opraviti 143 telefoničnih pogovorov.

Podporni sklad zaostalim svojcem.

Od 18. februarja do 24. marca 1915 so bile izplačane posmrtnine za naslednjimi umrlimi člani:

38. Mieso Pavel, Podgorce II.	200 K
39. Rebsch Ernestina, Dunaj IX.	100 K
40. Brzek Ivan, Pardubice	200 K
41. Haslinger Marija, Sv. Valentin	100 K
42. Lewy Frančiška, Dunaj X./2	50 K

43. Ander Hermina, Jägerndorf	100 K
44. Peterle Zofija, Himberg	100 K
45. Steiner Frančiška, Knittelfeld	100 K
46. Wagner Alojz, Gmünd	100 K
47. Böhm Jožef, Libešice	200 K
48. Eßmeister Ana, Steyr	100 K
49. Kreuzer Ljudmila, Beljak I.	100 K
50. Wolf Friderik, Tešin	200 K
51. Karlin Gregor, Trst II.	200 K
52. Hornung Ivan, Olomuc	100 K
53. Bieringer Franc, Celje	200 K
54. Kugler Karl, Dunaj IX.	100 K
55. Mauthauser Ivan, Tedlesec	200 K
56. Pinter Valentin, Ljubno	200 K
57. Bauchinger Anton, Solnograd	200 K
58. Prokeš Anton, Solnograd	200 K
59. Baier Ivan, Schönbrunn	100 K
60. Bauer Ana, Fünfhaus	100 K
61. Ambrož Katarina, Rakek	100 K
62. Motz Katarina, Floridsdorf I.	50 K
63. Geiger Urša, Poreče	50 K
64. Rajezca Mihael, Oswicicne	100 K
65. Mayer Andrej, Beljak I.	200 K
66. Kovač Ivan, Favoriten	100 K
67. Springl Josipina, Oberleutensdorf	100 K
68. Gebetsberger Julija, Linec	100 K
69. Peikert Jožef, Jägerndorf	200 K
70. Polišensky Bernarda, Prerov II.	50 K
71. Edlinger Leo, Klein, Reifling	200 K
72. Trödl Kristina, Ustje	50 K
73. Ehrlinger Ivan, Matzleinsdorf	200 K

skupaj . . . 4750 K

Umrlo je 20 članov in 16 žen, skupaj 36.

Obvestila centrale.

Seja centralnega odbora 17. februarja 1915. Nadaljevanje obravnavanja predlogov, ki so bili stavljeni na zadnjem zborovanju delegatov leta 1914. — Razna poročila in rešitev tekočih zadev.

Seja upravnega odbora 24. februarja 1915. — Razna poročila in sklepanje o neki osebni zadevi. — Rešitev tekočih zadev.

Seja upravnega odbora 3. marca 1915. — Poročila o uspehih obratov, ki so v »Železničarskem domu«. — Sklepanje o terjatvah. — Kratko poročilo o stanju članov in nakladi strokovnih listov. — Rešitev tekočih zadev.

Seja upravnega odbora 10. marca 1915. — I. Podpora: a) H. U., 40 primerov, dovoljenih 5250 K; b) zasilni sklad, 25 primerov, dovoljenih 680 K; c) društvo, 65 primerov, za 57 primerov dovoljenih 1250 K, 8 odklanjenih. II. Pravovarstvo: 55 primerov dovoljenih. III. Ekspenzi: 22 računov, za katere se nakaže 16.295 K 28 vin. IV. Slučajnosti: 5 primerov rešenih. Rešitev tekočih zadev in poročila administratorja.

Podporni sklad centralne organizacije.

XV. izkaz.

Nastavljenci naše organizacije: Triprocentni popust od plač, 12 K 60 vin. Prej izkazanih 2325 K 63 vin., skupaj torej **2338 K 23 vin.**

XVI. izkaz.

Nastavljenci naše organizacije: Triprocentni popust od plač 127 K 15 vin., krajevna skupina Dřinov 5 K. Prej izkazanih 2338 K 23 vin., skupaj torej **2470 K 38 vin.**

Nabrežina. Drugi izkaz prispevkov podpornege sklada v Nabrežini. Dohodkov je bilo 69 K 60 vin. V kurilnici se je nabralo 33 K 20 vin. Od tega je bilo 25% za »Rdeči križ« odračunanih — 8 K 30 vin., torej je ostalo 24 K 90 vin. Na postaji se je nabralo 28 K 30 vin. Pri prožnih delavcih se je nabralo 8 K 10 vin., torej je ostalo 61 K 30 vin. Ta vsota se je razdelila deveterim ženam, katerih možje so pri vojaki. Ako ima kdo od nabrežinskih železničarjev kako zadevo glede tega sklada, naj se obrne do predsednika sklada L. Šaubu ali pa do blagajnika A. Jana. Odbor prosi za agitacijo v prid sklada.

Naročajte in širite naš list!

Raznoterosti.

Uračunanje vojskine službene dobe uslužbenecem državnih železnic. Železniško ministrstvo je izdalo več odredb v korist tistim uslužbencem in delavcem državnih železnic, ki so bili pozvani v vojaško službo. Glede na definitivne uslužbenec se je odredilo, da se jim mora doba službovanja v vojski uštevati v časno napredovanje, Z ozirom na delavce se je odredilo, da se jim ne zaračuna službena doba pred vojno službo, marveč tudi doba vojne službe tako glede na odmero bolnišnice kakor tudi z ozirom na druge dajatve bolniške preskrbe po bolniški blagajni. Delavci, ki so bili uvrščeni v vojsko, ne smejo biti oškodovani pri napredovanju v plači in se jim zato ne zaračuna le čas pred pozivom v vojno službo, marveč tudi doba vojnega službovanja glede na napredovanje v službi pod pogojem, če dotični delavci takoj po izpolnjeni vojaški dolžnosti zopet nastopijo službo pri c. kr. državnih železnicah. Splošno se je odredilo, da se morajo sprejeti nazaj v službo vsi železničarji, četudi so bili v vojni ranjeni ali so oboleli.

Milijonski primanjkljaj južne železnice. Južna železnica je objavila 22. t. m. svoj računski zaključek za leto 1914., ki izkazuje obratnega primanjkljaja 11,912.699 kron nasproti predlanskemu prebitku 706 tisoč 443 kron.

Zatirajte muhe! Muhe so letos posebno nevarne in treba jih bo zatirati povsod z vso energijo, da se ne raznesejo boleznii. V leksikonu je o muhi povedano sledeče: »Na životu muhe se drže bacili kolere in legarja dolgo časa in jih raznašajo muhe od kraja do kraja. Muhe prevzemajo z nogami in životom bakterije iz živalskih in človeških odpadkov itd. in prenašajo kali na živila, kjer se bakterije hitro pomnože. Tudi pri prenašanju kuge igrajo muhe vlogo. Pri epidemijah kuge v Bombaju in Hongkongu so našli dosti mrtve muhe, katerih so se držali strupeni bacili kuge. Poizkusi so dognali, da živi muha tudi še nekaj dni potem, ko je že sama okužena.« Treba bo torej letos prav skrbno snažiti stanovanja in zlasti skrivati jedila pred muhami!

Pri sodrugu v gosteh. »Volksblatt«, izhajajoč v Bochumu, prinaša naslednje pismo sodruga vojaka z bojišča: »Internacionalno združenje delavstva zastopam že od nekdaj z vso strastjo in z največjim zanimanjem sem čital v naših listih poročila o ruskem delavskem gibanju. Ali da bom kdaj v tem velikanskem boju narodov prišel na stanovanje k ruskemu delavcu, ki je bil organiziran do izbruha vojne in ki govori dobro nemško, tega nisem pričakoval. Da nakupimo živil sem moral v rusko-poljsko mesto T. Zato smo potrebovali več dni. Popoldne ob treh smo prišli in se vgnedili pri nekem kmetu izven mesta. Razsedlal sem konja in med tem pride k meni v hlev delavec. Pri razsedlanju je padlo nekaj časopisov iz malhe, časopise mi je pobral delavec. Pri tem je prebral napis, prišel takoj k meni in me pozdravil kot sodruga. Ko sem dokončal delo pri konjih, me je povabil na svoje stanovanje. Njegova žena in trije otroci so me presrečno pozdravili. V obeh sobah je imel zelo snažno in kmalu mi je bilo pri njem tako ljubo kakor doma. Časopise je pokazal svoji ženi, ki zna tudi nemško govoriti in čitati in takoj sta pričela brati in pripovedovati. Posebno veselje je bilo za me, ko sem videl, kako sta oba željna izobrazbe. Ta sodrug mi je tudi povedal, da so klical v Rusiji že 25. julija 1914 može v vojaško službo. Ruskim delavcem se godi prav slabo in če ne bo vojne kmalu konec, bodo ti ljudje pomrli lakote. Cene živil so dosegle neverjetne višine. Le nekaj primerov: 1 funt soli velja 80 fenigov, sladkor 1 marko 20 fenigov, kruh 30 fenigov. Za dve sobi plačuje na leto 64 mark, davka plačuje 36 mark. Po tem bi marsikdo sodil, da mož dobro zasluži. A to ni res. Na teden zasluži po 12 mark in dela vsak dan 11 ur. Šolnine ne morejo plačevati delavci — tudi ta je ni mogel — in posledica je, da otroci ne hodijo v šolo, da zrastejo brez izobrazbe. Potem sem mu moral razložiti našo razdelitev v stranki in strokovnih organizacijah. Zelo se je čudil. Ruskemu ljudstvu je pripovedovala vlada ob izbruhu vojne, da so vse socialno

demokratske organizacije v Nemčiji uničene in da so vsi socialistični poslanci aretirani, ker so proti vojni. Tudi ta ruski delavec je že krvavel za svoje prepričanje. Ob priliki nekega meznega gibanja pred dvema leti je bil obsojen na šest mesecev ječe; ali kljub temu je zvest stranki. Od kar je vojna, je brez dela. Za večerjo so jedli vsi krompir s soljo. Ker sem bil dobro preskrbljen z živili, sem dal družini, kar sem imel: Dva funta slanice, vrečico kave, masla in tri hlebe komisa in pet mark. Ker vem, da moji dragi doma ne stradajo, sem dal tem rajši, saj vem, da sem ravnal popolnoma v duhu svoje žene. Ne morete si misliti, kakšno veselje sem napravil tej družini. Zatrjevali so mi, da ne pozabijo nikdar to uro, ki smo jo preživeli skupaj, tudi jaz je ne pozabim nikdar; saj vem, da sem ravnal tako, kakor je dolžnost ravnati organiziranemu delavcu v vojni. Najpristranejši sem se poslovil od te družine, s katero ostanem tudi še po vojni v prijateljski zvezi. Če se vrnem zdrav k ženi in otrokom, tedaj nam bo vedno ljub spomin, da sem našel tudi na daljnem vzhodu enakomisleče prijatelje, ki se bojujejo za našo krasno stvar in bodrilo bo, da se po vojni čimbolj bojujemo za internacionalo, da prinese naše kulturno delo plemenite sadove.

Tako žanje vojna... Silno trpljenje je prinesla vojna v družino steklarskega delavca L. v Hirsanu na Češkem. Devet otrok je bilo v tej rodbini, a premoženja nič. Z ogromnimi žrtvami se je vendar posrečilo, da je postal sin Henrik učitelj. Ob začetku vojne je moral v armado kot rezervni oficir in že 17. septembra ga je zalotila smrt na srbskem bojišču. Upanje rodbine se je zdrobilo v prah. Oče je že od začetka vojne brez posla. Mlajši sin ima eno roko hromo, osemnajstletna hči je zblaznela, ko je prišla vest o smrti sina učitelja. Oddali so jo v blaznico. En sin je še v Karpatih. — Pred kratkim je padel zdravnik dr. Valentiner iz Lipskega. Z njim je izgubila mati tretjega sina. Četrti sin je težko ranjen. Vsled vseh teh težkih udarcev je mati umrla.

Mir in ženska volilna pravica. Žene in otroci so pričeli v Ameriki z agitacijo za mir. Ženska stranka za mir napreduje dobro. Povsod je uvedla živahno agitacijo in sili predsednika Zedinjenih držav, da skliče mirovno konferenco vseh nevtralnih držav. Otroci nabirajo med šolsko mladino podpise za mirovno resolucijo. Uspeh »otroške križarske vojne dvajsetega stoletja« je resolucija, katere podpisi pokrijejo ploskev dveh milj. 350.000 otrok iz vseh držav Amerike je podpisanih. Resolucijo so izročili na svečanosten način državnemu tajniku Bryanu. Gospodična Blake, učiteljica, je sprožila to idejo in se trudila, da se je izvršila. Ne misli, da prinese akcija otrok mir, temveč zato, da se vcepi otrokom ljubezen do miru. Ljubijo naj mir in sovražijo strahote vojne. To delo se je zdelo gospodični Blakejevi še tembolj potrebno, ker obravnavajo vse šolske knjige vojno kot nekaj veličastnega. Gospodična Blakejeva je tudi zelo delavna v organizaciji žen za volilno pravico. Ameriške žene so dosegle zopet zelo lep uspeh. V južni Dakoti je sklenil ljudski zastop in senat, da predloži 1. 1916 volilcem predlog o ženski volilni pravici. Vedno bolj dosegajo žene višja mesta v uradih in v senatu. V Oregonu so izvolili pred kratkim ženo za senatorja. Ona je tretja žena, kateri so prepustili sedež v senatu. Ena od teh ženskih senatorjev se je postavila ob času rudarskega gibanja v Koloradu z vso energijo ob stran delavstva. Srečne žene, ki tako lahko služijo svoji domovini! Zavidanja vredne države, kjer so pripoznali prebivalci enakovrednost moških in žen in kjer ne izključujejo zmožne žene le zato od visokih mest, ker je žena. Kdaj bo pri nas tako?

Kako se množi profit. Armada potrebuje silno veliko obuv in obleke. Ker pa kapitalisti niso zadovoljni z navadnimi profiti pri dobavljanju teh stvari, zato goljufajo, kjer morejo. Mnogo teh poštenjakovičev, ki so izdelovali čevlje iz papirja namesto iz usnja, so že zaprli. Pravkar pa poročajo iz Budimpešte o novih sleparstvih gospodov liferantov. Zaprli so te dni šefe tvrdk Neumann, Bastir, Galantai in Komp. in Hecht. Nekateri od teh so dajali za vojaško obleko namesto volne

bombaževino. Drugi so goljufali na prav poseben način: Dajali so sicer dobro volneno obleko, a vedno eno in isto; na poti od vojaške intendature k krojačem, so izmenjali dobro blago s slabim in so poslali drugič zopet isto dobro blago na intendaturo. Znat' se mora! Tvrdka Kohn je delala profit na ta način, da je urezvala plašče, hlače in bluže vedno za en centimeter krajše kakor je predpisano. Na ta način je profitirala na tisoče metrov blaga. Tudi te gospode bo dobro vpisati v »zlato knjigo«, da se ne pozabijo njihova imena.

Bodite previdni pri pisanju pisem! 16letni krojaški učenec Karl Pacht iz Prage je zakrivil 31. januarja v nekem pismu zločin razžaljenja veličanstva in je bil obsojen na 18 mesecev težke ječe. — 22letna služkinja Marjanka Hraba iz Drahlina na Češkem je pisala 16. februarja pismo, v katerem je izsledilo domobrasko divizijsko sodišče tele zločine: Razžalitev cesarja, razžalitev člana cesarske hiše in kalitev javnega reda in miru. Njen zagovornik je predlagal pri obravnavi, naj se preišče njeno duševno stanje. Temu predlogu je ugodilo sodišče in preložilo razpravo.

Nemiri zaradi draginje. V Italiji vlada velika brezposelnost in velika draginja. Zaradi draginje je prišlo že na več krajih do krvavih spopadov med delavstvom in policijo.

V Nemčiji je sklenil državni zbor, da najame drugo posojilo za vojno v višini 10 milijard. Prvo posojilo je znašalo tudi 10 milijard. Skupaj torej 2000 tisoč milijonov!!

Iz Srbije. Srbska vlada je prepovedala izlajanje socialno demokratičnega glasila »Radničke novine«, ker je škodoval list interesom vojne s tem, da je prinašal članke o srbsko-bolgarski zvezi in zahteval, da se odstavi sedanja kraljevska rodbina ter upostavi republika. Proti ustavljenju lista je pa protestiralo vse srbsko opozicijsko časopisje. Vsled te agitacije so bile velike demonstracije proti srbskemu ministru za notranje zadeve Protiču, ki je izdal prepoved lista. Pod pritiskom demonstracij in javnega mnjenja je bila vlada prisiljena, da razveljavi prepoved.

Oskrba za ranjene uslužbence c. kr. državnih železnic. Direkcije državnih železnic razglašajo: Gospod železniški minister namerava napraviti za ranjene železniške uslužbence poseben oskrbovalen zavod z namenom, da podeli ranjenim uslužbencem delamožnost in jih napravi zopet sposobne za železniško službo. Temeljna misel te akcije, ki naj se najprej uresniči je v tem, da se spravi vse one, ki so izgubili kak ud ali so pohabljeni, v poseben zavod, kjer dobe najskrbnejšo zdravljenje in da dobe nadomestilo za izgubljeni ud. Ta oskrba se razteza tudi na ono veliko število uslužbencev, ki so delali v dnini in ki so izstopili ob vpoklicanju iz službene zveze avstrijskih državnih železnic. Dalje bodo deležni te oskrbe tudi oni rodbinski člani uslužbencev, ki so pohabljeni in za katere bi morali skrbeti železniški uslužbenci. V ta namen se pozivljajo vsi uslužbenci, da naznanijo vsakega, na prej opisani način ranjenega, onemu službenemu mestu, kjer je bil pred vpoklicanjem v službi.

Ogrski patriotje. V Miskolču so zaprli trgovce Pavla Widlicha, Nikolaja Nagyja, Aleksandra Persyja, Armina Banalika, Hermana Wilhelma in Armina Blocke. Osumljeni so, da so ogoljufali vojaški erar za več sto tisoč kron, ker so dobavljali armadi konserve, ki so bile napolnjene mesto z živili s peskom in s pepelom. Miskolczski odvetnik dr. Dezidor Gergely se je ustrelil. Njegov samomor je v zvezi z velikansko umazano goljufijo. — Solnograški deželni odbor ima vsled ogrskih goljufov 100.000 K škode. Dobivali so polento zmešano s fižolovo moko. — V Budimpešti je policija zaprla ravnatelja Palatinove tovarne za konzerve, Bernharda Schwarza, zaradi raznih goljufij, ki jih je zakrivil pri dobavi kavi-nih konzerv. — V mestu Szatmar-Nemeti so odstavili ondotnega policijskega načelnika Julija pl. Thankoczja. Mož je že davno znan tudi izven svoje domovine in nihče se ne čudi, da je zelo intenzivno mislil na blagor svojega žepa, ko se je začela vojna. Posredoval je, da so szatmarski obrtniki dobili naročila za armado in pobasal lepe provizije. A odstavljen za to še ni bil. Spodili so

ga iz službe šele zdaj, ko se je dognalo, da je pri kupovanju konj za armado pri vsakem prodanem konju odtrgal lastniku 20 kron in jih pobasal v svoj žep.

Spis o varstvu železničarjev — zaplenjen. Vsakomur je umljivo, če so izključena iz časopisov poročila, ki bi imela slabe posledice za vojni uspeh. Ali v nobeni drugi vojskujoči se državi ni cenzura tako stroga kakor v Avstriji. V Nemčiji in po drugih državah razpravlja časopisje neovirano o gospodarskih in trgovsko političnih vprašanjih. Zlasti vlada pa naravnost neznosna cenzura na Dunaju. In prav značilno je, da je prepovedala cenzura spis o varstvu železničarjev. To je torej spis zgolj socialno politične vsebine in naj bi služil za orientacijo. Spis je hotelo izdati »Splošno pravovarstveno in strokovno društvo in je bil namenjen za mednarodni kongres za zakonito delavsko varstvo, ki je bil nameravan za letošnje leto v Bernu. Spis je imel namen, da natančneje pojasni poročilo državnega poslanca Müllerja. Spis je prepovedalo dunajsko policijsko ravnateljstvo, ne da bi navedlo vzroke za konfiskacijo. Zadevo je sporočila naša organizacija članu gosposke zbornice sekcijškemu šefu dr. Exnerju, ki je zadnji ostro nastopil proti krivičnemu postopanju avstrijske cenzure.

Za 65 milijonov naročil. Vojna je zahtevala od vožnih sredstev naših državnih železnic izredno delo in naravno je, da se je pri tem mnogo poškodovalo. Vožna sredstva je treba izpopolniti in zato je sestavila uprava drž. železnic proračun, ki zahteva za 65 milijonov novih vožnih sredstev. Naročenih je do slej 60 strojev v vrednosti 7 milijonov. Dalje bo naročenih še 280 strojev v vrednosti 35 milijonov. Dalje: 5000 voz, in sicer 3500 pokritih in 1500 nepokritih v vrednosti okoli 23 milijonov.

12.000 kron globe za prepovedan nakup moke. Okrajno glavarstvo v Turnovu na Češkem je svoj čas prepovedalo, izvažati iz okraja moko in žito. Vzlic temu se je zgodilo, da sta mlinar Kopal in pek Housek s posredovanjem spediterja Valche poskusila spraviti v Liberce na Češkem večje množine pšenične moke. Spravila sta tja 80.000 meterskih stotov. Okrajno glavarstvo je Houseka obsodilo na 5000 K globe, Valcho pa na 7000 K. Oba sta se seveda pritožila in ugovarjata, da okrajno glavarstvo sploh ni imelo pravice, prepovedati izvoz in tudi ne pravice, ju kaznovati. Če bo to naziranje obveljalo, se bo kmalu izvedelo.

Odpravljene carine. Uradna »Wiener-Zeitung« objavlja ministrsko naredbo, ki odpravlja začasno uvozno carino na sledeče predmete: Volov, krav, telet, ovac, koz, jagnjet, svinj, ki tehtajo 60 kg in več, perutnine vsake vrste, divjačine, mesa, kruha, prepečenca, peciva, testenin, sveže prekajenega mesa, sira, slanikov, mesnih konzerv, sadja, sočivja vsake vrste, sočivnatih konzerv, čebulje, česna in gotovih sladkornih vrst.

Položaj v Srbiji. Sodrugi Lapčević obtožen. Preko Aten poročajo: Srbska vlada predloži skupščini nove vojne kredite v izmeri 200 milijonov dinarjev. — V kratkem se izvrše velike spremembe v višji srbski generaliteti. Preko Soluna je prispelo v Srbijo zopet 26 francoskih častnikov povečini artiljeristov. — Vlada toži socialističnega poslanca Lapčevića zaradi obrekovanja, ker je v »Radničkih novinah« jako ostro kritiziral nekatere ukrepe vojne uprave. Sodišče je od skupščine že zahtevalo izročitev toženega poslanca.

Poškodovanje oči in oslepitev vsled vojne. V Budimpešti je dvorni svetnik profesor dr. Emil pl. Gross predaval o tem predmetu pred velikim številom obiskovalcev. Profesor Gross je izjavil med drugim: Število ranjenih na očeh se je v bojih zadnjih desetletij vedno bolj večalo. V ameriški osvobodilni vojni je znašalo število ranjencev na očeh 0,3% vseh ranitev, v nemško-francoski vojni leta 1870/71. 1%, v rusko-japonski vojni 2%, v zadnjih bojih na Balkanu pa še več. Da število ranitev na očeh še raste, se opaža tudi v sedanji vojni. Samo v budimpeštanski univerzni očni kliniki št. 1 je bilo v prvem polletju v oskrbi nad 500 na očeh ranjenih, od katerih je 6% oslepel na obeh in 60% na enem očesu. To je posledica sedanje moderne vojne. Največje število ranitev na očesu so povzročili strelji. Sagittalni strelji skozi očesa so po večini smrtonosni, pri frontalnih streljih izgubi ranjenec večinoma eno ali obe oči. Če so drobci iz železa, se posreči jih dobiti iz rane večinoma z magnetom. Mnogokrat se pa tuji predmet v očesu priraste in povzroča vnetje. Globoko vnetje v očesu, ki nastane pri ranitvah, tvori nevarnost za drugo oko, zato se mora v interesu zdravega očesa oslepel oko pravočasno odstraniti. Zdrav razum naših vojakov in njihova požrtvovalnost govorit to, da se nihče ni branil podvreči se operaciji. Oni ranjenci, ki so oslepel na obeh očeh, so se preje oddajali v azile. Oslepel vojak pa se morajo vrniti življenju in delu. In to je mogoče: Fawcett, poštni minister v kabinetu Gladstone, Milton, pesnik »Zgubljenega paradiza«, historik Avgustin Thierry, Saunderson, profesor matematike, Rodenbach, član belgijskega parlamenta, vsi ti slavni možje so bili slepi. Toda ne samo take posebno nadarjene može, marveč tudi vse slepce je mogoče napraviti zmožne za delo.

VSEBINA 7. IN 8. ŠTEV. Z DNE 1. APRILA 1915.

Članki: Vstajenje. — Zvestoba za zvestobo. — Gospodarska odpomoč za železničarje. — Iz centralnega odbora za uslužbenca avstrijskih državnih železnic. — Kako je v Srbiji. — Slep. — Lep uspeh. — Uprava državnih železnic in obdelovanje zemlje.

Društveni vestnik.

Dopisi: Nabrežina. — Nabrežina.

Iz okrožnic in uradnih listov: Pravica do bolniških blagajn mobiliziranih uslužbencev.

Podporni sklad zaostalim svojcem.

Raznoterosti.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Izjava.

Podpisani odgovorni urednik „Železničarja“ obžaluje, da je v njegovi odsotnosti izšel v „Železničarju“ št. 20, z dne 15/X 1913 članek naslovljen: „Velikanski fiasko zveze jugoslovanskih železničarjev“ in sicer le toliko, v kolikor se je čutil užaljenega g. Škerjanec. Kopač Josip.

Kavarna „Unione“

TRST

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

40 letni uspeh, ki ga potrjuje na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli, Ljubljana**

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Zadružništvo.

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo v Trstu

registrovana zadruga z omejenim poroštvo.

XI. zadružno leto od 1. julija 1914 do 30. junija 1915

Mesečni izkaz.

Razpečano blago.

Zadružna doba 1914/15	1913—1914	Narastek
Julij K 395.939-11	261.590-35	134.348-76
Avgust „ 389.253-63	280.064-71	109.188-92
September „ 403.745-37	295.665-65	108.079-72
Oktober „ 442.562-22	351.259-35	91.302-87
November „ 404.943-21	345.033-23	59.909-98
December „ 398.061-90	410.881-75	12.819-85
Januar „ 389.539-43	384.812-27	4.727-16
Februar „ 410.402-67	338.308-02	72.094-65
Marc „ 486.201-60	393.516-60	92.685-—
K 3.720.649-14	3.061.131-93	659.517-21

Člansko gibanje.

Vpisanih udov do 31. marca 1915	12360
„ „ „ 30. junija 1914	10786
Narastek v 8 mesecih	1574

Hranilni oddelek.

Stanje vlog do 31. marca 1915	K 642.241-75
„ „ „ 30. junija 1914	559.641-72
Narastek v 9 mesecih	K 82.600-03

Na bolniški in posmrtninski podpori se je izplačalo od 1. julija 1914 do 31. marca 1915 K 17.670-40.

Od 1. julija 1914 do 31. marca se je izplačalo na dividendah K 40.789-56

Izkupiček skladišča oblek

(že obsežen v razgledu razpečanega blaga.)

Oddelek konfekcije	K 46.348-01
„ manufakture	68.530-62
„ obuval	48.821-01
„ pokrival	12.160-72
Skupno	K 175.860-36

Trst, dne 31. marca 1915.

Vodstvo.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Naročajte in podpirajte delavsko časopisje!

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

obrestuje hranilne vloge od dne vloge do dne dviga po

5%

Franca Jožefa cesta štev. 5.

Naročite si ilustrovani tednik

„Tedenske Slike“

ki priobčuje najnovejše vesti in slike z bojišč. V zvezi je z ilustracno centralo na Dunaju, ki ima več posebnih vojnih poročevalcev-fotografov. List „Tedenske slike“ stane za četrt leta 2-50 K, za pol leta pa 5 K. Naslov: Tedenske Slike, Ljubljana.

Posamezne številke se dobe po tobakarnah, knjigarnah in na kolodvorih izvod po 22 h.

Adalbert Kassig

Ljubljana, Židovska ulica.

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke i. t. d. Čepice zimске in letne za strojevodje, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. — Postrežba točna.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v zalogi lastne tovarne **Peter Kozina & Ko.** Ljubljana na Bregu št. 20 (Cojzova hiša).

Cene za moške K 14—, 17—, 20—.
„ „ ženske „ 12—, 15—, 18—.
„ „ dečke 36/39 K 10—, 12—.
„ „ otroke št. 22-25 26-28 29 31 32-35
K 5—, 6—, 7—, 8—.
Garantirana kakovost
Cenejše vrste od K 1-50 naprej.